

am i lyset ■ Vil skattlegge rike mer

e baroner

miteen. Forfatterne er historikere ved Senter for næringslivshistorie ved Handelshøyskolen BI. Joh. Johannson har betalt kalaset, men Thue forsikrer at forskningen har vært fri.

Thue kaller seg en rødrudd ved BI, og sier det har vært for liten interesse for handelshistorie. «Handelens menn hører ikke til historiens helter. Likevel har handelen vært en bevegende kraft i verdens historie», skrev historikeren Sverre Steen.

Bokas tittel viser til grossererne som mellomledet i verdikjeden. Grossereren, tidligere tiders symbol på den dekadente kapitalist med sigar og flosshatt, styrte varestrømmen mellom leverandører og kjøpmenn og forbrukere.

Dette har vært Johs. Johannsons historiske rolle, og det blir sagt om veteranen Knut Hartvig Johannson at han vil ha på sin gravstein: «Jeg var grosserer».

Boka er familiehistorie og

bransjehistorie. Den viser hvor hardt det tidvis har gått for seg i kamp om posisjoner og revir, blant annet da Johannson-familien på 1990-tallet førte en rekke rettsaker i et bittert oppgjør med Stein Erik Hagen.

Johannsons versjon er at Hagen prøvde å få kontroll over familieimperiet, med metoder som de omtaler som «stygge».

Dette er også en kultur- og forbrukerhistorie. Forfatterne forteller hvordan et spesielt blikk for kaffe ble viktig: «Brent og malt kaffe i vakuumpakket plast var veien til suksess».

Det var Kaffe-Johannson hellig overbevist om. Brente bønner solgt i løsvekt var et vanskelig produkt med kort

holdbarhet». Kaffetårnet på Filipstad sto klart i 1965. Derfra ble kafferevolusjonen gjennomført, blant annet med et av de få slagord som huskes femti år senere: «Ali kaffe kurerer gruff.»

Mannsbastion

Det er en mannstung historie som blir fortalt på nesten 600 sider, og parallellen til odelsystemet er ikke tilfeldig.

Johannson-familiens kvinner har vært holdt systematisk utenfor både makt og rikdom, også i testamentarisk form.

Knut Hartvig og Torbjørn har to søstre, Liv og Elisabeth. Liv Johannson fortalte for to år siden til Nettavisen at brødrene arvet alt. Faren sa rett ut at «kvinner ikke har noe i forretningslivet å gjøre».

– Folk tror jeg er så innmari rik. Det irriterer meg. Jeg vil at folk skal forstå at jeg ikke er rik, selv om jeg er en Johannson, sa hun.

TORBJØRN JOHANNSON

alf.skjeseth@klassekampen.no

«De rikeste bør beskattes hardere»

SPØR ØKONOMEN

UTEN JOBB: Hvor mye arbeidsledighet er egentlig naturlig?
FOTO: LISE ÅSERUD, NTB SCANPIX

Natur og struktur

Finnes det «naturlig» arbeidsledighet?

Roman Eliassen

ARBEIDSLIV

I økonomien vår vil det alltid være noen som ikke har jobb. Det kan være fordi det tar tid å finne riktig jobb, eller fordi økonomien er i omstilling fra en type næring til en annen. Arbeidsledigheten går opp og ned med konjunktorene. Derfor er det, i en viss forstand, naturlig med noe arbeidsledighet. Men hvor mye ledighet er naturlig? Under én prosent som i Thailand? 4,8 prosent som i Norge? Over 20 prosent som i Spania?

Noen økonomer bruker begrepet «naturlig arbeidsledighet» for å beskrive det nivået på ledighet som er forenlig med stabil inflasjon. De sier da at økonomien er i likevekt med full sysselsetting. Full sysselsetting, som økonomisk målsetting, betyr altså ikke jobb til alle, men at prisveksten er stabil.

Begrepet kan virke provoserende og ideologisk: Det som er naturlig er sunt, og det naturlige bør vi la være som det er. Mange økonomer snakker derfor heller om «strukturledighet». Hvis oljenæringen er i nedgang og må si opp folk, så øker strukturledigheten inntil andre næringer blomstrer opp og arbeiderne omskoles. Gode trykdeordninger gjør for eksempel at det haster mindre å finne jobb. Dersom lønnsnivået er for

høyt og fagforeningene er for sterke, kan strukturledigheten bli høyere enn nødvendig, vil mange økonomer si.

Hvor gode er disse begrepene? Både natur og struktur henter til at ledigheten er vanskelig å gjøre noe med. Hvis staten forsøker å øke sysselsettingen over det naturlige nivået, skaper det press i økonomien og inflasjon. Hvis arbeidsledigheten i Spania eller Hellas er strukturell, må man endre strukturen for å få den ned, for eksempel senke lønnsnivået og øke produktiviteten. Ideene er bygget på den teoretiske fantasien at økonomien har en tendens til likevekt, full kapasitetsutnyttelse.

Teoriene kan bestrides.

Den britiske økonomen John Maynard Keynes mente at når vi har ledig kapasitet i økonomien, vil økt etterspørsel føre til økt sysselsetting. Inflasjon blir først et problem når ingen er ufrivillig arbeidsledige. Arbeidere er opptatt av fordeling og ikke bare kjøpekraft når de forhandler om lønn, og samlet etterspørsel, ikke lønnsnivået, bestemmer ledigheten.

Jevnere inntektsfordeling stimulerer etterspørselen dersom fattige forbruker en større andel av lønnen enn rike. I så fall kan staten både omfordele inntekt og bruke mer penger.

Full sysselsetting kan være en hemsko for arbeidsgivere, oppsigelse er ikke en trussel dersom det ikke finnes noen som kan erstatte de som får sparken. Arbeidernes makt og solidaritet øker jo flere som har jobb. Sånn sett er arbeidsledighet helt naturlig i et kapitalistisk system.

Roman Eliassen, doktorgradsstudent ved Anglia Ruskin University, Cambridge

Lurer du på noe om samfunnsøkonomi, så skal våre økonomer gjøre sitt beste for å svare. Send inn ditt spørsmål til okonomi@klassekampen.no

Askil Halse

Katinka Holtmark

Roman Eliassen

Sara Cools